

polity | پالیټی، مجموعی متفکران مطرح معاصر

نویسنده: هان پاول
مترجم: محمد غفوری

هایدن وایت

آوند دانش

سرشناسه: پاول، هرمان Paul, Herman

عنوان و نام پدیدآور: هایدن وایت/ نویسنده هرمان پاول؛ مترجم محمد غفوری.

مشخصات نشر: تهران: آوند دانش، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۳۲۴ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۶۶۱-۷۶-۸-۶۶۶۱-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Hayden White : the historical imagination, 2011.

یادداشت: واژه‌نامه

یادداشت: کتابنامه

موضوع: وایت، هایدن وی، ۱۹۲۸-۲۰۱۸ م.

موضوع: White, Hayden V., 1928-2018

موضوع: ریخ-فلسفه

موضوع: History -- Philosophy

موضوع: ادبیات و تاریخ

موضوع: Literature and history

موضوع: تاریخ -- قرن ۲۰ م. -- تاریخ‌نویسی

موضوع: History, Modern -- 20th century

شناسا: افزوده: غفوری، محمد، ۱۳۶۳ - مترجم

شناسایی: بن، سعید، ۱۳۶۳ - مترجم

رده‌بندی کنگر: ۱۶/۸ - ۱۳۶۳ - ویراستار

رده‌بندی دیویی: ۱۶۰

شماره کتاب‌شناسی: ۵۹۸۱۰۸۸

آوند دانش

مجموعه‌ی متفکران مطرح معاصر

هایدن وایت

نویسنده هرمان پاول

ویراستار: سعید متین

طراحی گرافیک: استودیو حری

تاریخ انتشار: سال ۱۳۹۹ - چاپ دوم

لیتوگرافی: چاپ و صحافی: چاپ پرسیکا

نشانی دفتر نشر و مرکز پخش: ابتدای خیابان پاسداران، خیابان گل نبی، خیابان ناطق نوری، پلاک ۴

تلفن: ۲۲۸۷۱۵۲۲، ۲۲۸۹۳۹۸۸، فاکس: ۲۲۸۷۱۵۲۲

فروشگاه: ضلع جنوبی پارک قیطریه، خیابان روشنایی، خیابان شهاب، نیش روشن‌دان، پلاک ۲۵، تلفن: ۲۲۳۹۲۹۳

صندوق پستی: ۱۹۵۸۵/۶۷۳

شابک: ۹۷۸-۶۶۶۱-۷۶-۸-۶۶۶۱-۶۲۲-۹۷۸

قیمت: ۵۸۰۰۰ تومان

کلیدی حقوق این کتاب نزد ناشر محفوظ است

محدودیت مسئولیت/ سلب مسئولیت از ایجاد ضمانت: هیچ مسئولیت یا ضمانتی متوجهی ناشر یا نویسنده در قبال دقت یا کامل بودن متن این اثر نیست و صریحاً از تمامی ضمانت‌ها، شامل و نه محدود به، ضمانت مناسب بودن برای هدفی خاص، سلب مسئولیت می‌کنند. به‌واسطه‌ی فروش یا مراد تبلیغاتی هیچ ضمانتی ایجاد نخواهد شد یا تعمیم نخواهد یافت. توصیه‌ها و راهکارهای ارائه‌شده در این اثر ممکن است برای هر موقعیتی مناسب نباشند. این اثر با استناد بر این تفاهم فروخته می‌شود که ناشر درگیر هیچ گونه کار حقوقی، حسابداری یا هرگونه خدمات حرفه‌ای دیگر نمی‌شود. چنانچه مشاوره‌ی حرفه‌ای مورد نیاز باشد، از خدمات یک فرد حرفه‌ای باید بهره گرفته شود. نه ناشر و نه نویسنده نباید در قبال صدماتی که از این ناحیه حادث می‌گردد مسئول باشند. این مطلب که به سازمانی یا وبسایتی در این اثر رجاع داده و/ یا به‌عنوان منبع احتمالی اطلاعاتی بیشتر معرفی می‌شود نباید به‌معنای آن باشد که ناشر یا نویسنده اطلاعات یا توصیه‌هایی را که سازمان یا وبسایت ارائه می‌کنند صحت می‌گذارد. علاوه بر این، خوانندگان باید از این مطلب آگاه باشند که وبسایت‌های اینترنتی که در این اثر فهرست شده‌اند ممکن است در حداثی که این اثر نوشته شده است تا زمانی که خواننده می‌شود، تغییر کنند یا منحل شوند.

سخن ناشر

شاید بی‌هیچ اغراقی بشود پالیتی (polity) را برجسته‌ترین انتشارات در حوزه‌ی علوم انسانی و اجتماعی دانست، به‌خصوص زمانی که از مباحث روز و عقیده‌های فاسح سیاسی معاصر سخن برده می‌شود. مطبوعه‌های این انتشارات نزد اصحاب، خوانی درس و تحقیق در زمره‌ی منابع پیش‌گام و در عین حال باکیفیت قرار می‌گیرند. از طرف دیگر، انتشارات پالیتی با پرداختن به مباحث پیش‌رو در حوزه‌ی سیاست، فرهنگ و علوم اجتماعی و انتشار نتایج آن در قالب کتاب، باعث بحث‌های عمیق و تبادل بین نهادهای عمومی و اجتماعی در گوشه‌وکنار دنیا شده و می‌شود.

یکی از رسالت‌هایی که پالیتی در منشور کاری خود بنیان گذاشته، تهییج افکار برای گمانه‌زنی درباره‌ی مصداق‌داشتن ایده‌ها و تفکرهای جدید از هر حوزه‌ی زبانی در زمینه‌های عمومی‌تر است که برگردان آن‌ها به زبان انگلیسی، بررسی چنین افکاری را بین مخاطب خاص و عام مرجع می‌شود. مجموعه‌کتاب‌های متفکران مطرح معاصر در زمره‌ی کارهایی است که پالیتی با چنین رسالتی به طبع می‌رساند.

آثار این مجموعه گلچینی از ایده‌های متفکرانی است که بیشترین اثر را بر یک یا چند بستر اجتماعی از زمانه‌ی معاصر گذاشته‌اند و کارهایشان لزوماً بین خوانندگان عمومی باب نشده است. مجموعه‌ی متفکران مطرح معاصر

با بررسی کارهای مهم‌ترین اندیشمندان غربی، مرزهای تفکر بین مکاتب فکری آکادمیک و جریان‌های عرفی سنتی مختلف را در هم می‌آمیزد. نشر آوند دانش، در جایگاه نماینده‌ی رسمی انتشارات وایلی در ایران، پس از نزدیک به سه دهه فعالیت در انتشار کتاب در حوزه‌های گوناگون، با خرید حق چاپ آثار این مجموعه، قصد دارد فعالیت خود را در حوزه‌های نظری و فکری آغاز کند. در این مسیر کوشیده‌ایم با پرهیز از شتاب‌زدگی و صرار بر کیفیت، پروژه‌ی ترجمه‌ی مجموعه‌ی حاضر را آغاز کنیم تا بتوانیم سهمی در گسترش مباحث فکری و نظری داشته باشیم.

مهدی عمرانلو

فهرست

۱	درآمد چگونه هایدن وایت بخوانیم؟
۴	مناوهای وایت
۱۰	آوانزی وایت
۱۴	پرستش‌های وایت
۱۸	بازتفسیر وایت
۲۱	ساختار این کتاب
۲۷	۱ تاریخ‌گرایی اومانیست وایت: ایتالیایی
۳۰	انشقاق کلیسایی در ۳۰
۳۶	الگوی قوانین فراگیر وایت
۴۰	«ایدنولوژی» یا «جهت‌گیری ارزشم»
۴۴	افسون‌زدایی از جهان
۴۸	از تاریخ‌گرایی به جامعه‌شناسی
۵۲	چریک‌کروچه
۶۰	پرستش‌هایی در / درباره‌ی تاریخ
۶۳	۲ تاریخ‌نگاری رهایی‌بخش: سیاست تاریخ
۶۶	چرا تاریخ؟
۷۵	انتخاب یک گذشته
۷۹	پدرواره‌های نیرومند اومانیست
۸۷	شرایط اجتماعی آزادی
۹۴	در دفاع از فراتاریخ
۹۹	نوعی فلسفه‌ی رهایی‌بخشی
۱۰۳	۳ تخیل تاریخی: چهار اسلوب واقع‌گرایی
۱۰۷	رشته‌ی تاریخ معکوس‌شده

- ۱۱۳ گریز از قفس آهنین کنایه پرداز
 ۱۱۹ تخیل: تفکر و رویابینی
 ۱۲۶ دست‌نامه‌ای برای مجازشناسی
 ۱۳۳ زبان‌شناسی ساختارگرایانه
 ۱۳۹ آزادی تخیل
 ۱۴۴ چرخش زبانی وایت

۴ قدرتِ گفتمان: ماجراجویی ساختارگرایانه‌ی وایت

- ۱۴۷ سه اسلوب درک
 ۱۴۹ زبانِ صنعتی
 ۱۵۶ داستان‌نویسی خیالی از بازنمایی واقعی
 ۱۶۴ عینِ شرایطِ زندگی‌گرایی
 ۱۷۰ زندانِ زبان
 ۱۷۶ برون‌رویِ تاریخی
 ۱۸۸

۵ نقاب‌های معنا: رِماروِیِ ام‌والا

- ۱۹۳ محتوای شکل
 ۱۹۴ داستان‌ها زیسته نمی‌شوند، بلکه گفته می‌شوند
 ۲۰۱ واقعیت تاریخی والا
 ۲۰۶ شبخ فاشیسم
 ۲۱۲ ضدروایت‌گرایی مدرنیستی
 ۲۲۱

۶ صنعتی‌کردن تاریخ: وایتِ مدرنیست

- ۲۲۷ رخدادهای مدرنیستی
 ۲۲۸ نوشتار ناگذرا
 ۲۳۶ یک نقطه‌ی عطف؟
 ۲۴۲ واقع‌گرایی صنعتی
 ۲۴۷ گذشته‌ی عملی
 ۲۵۵

سخن آخر

پی‌نوشت‌ها

کتابنامه

- ۲۶۷
 ۲۷۱
 ۲۸۹

درآمد: چگونه هایدن وایت بخوانیم؟

زمانی در مینیک لاکاپرا نوشت: «در حال حاضر، هیچ‌یک از صاحب‌قلمان این کشور خواننده است. بهتر از هایدن وایت مورخان را از خواب جزمی‌شان بیدار کند.» [۱] به یک سال از این عبارات به‌خوبی نشان می‌دهد که چگونه وایت، پژوهشگری «ریکابی» بهترین تعبیر درباره‌ی او فیلسوف تاریخ است، بخش بزرگی از فعالیت‌های او صرف توضیح این نکته کرده است که چرا این تصور که مورخان در ترس از انحصاری به گذشته دارند، ناموجه است. وایت در طول سال‌ها، هم در سخنرانی‌ها و هم در درس‌هایش، توان در خور ملاحظه‌ای را صرف به‌چالش کشیدن این باور متعارف کرده است که پژوهش بایگانی و تحلیل تاریخی، مورخان را قادر می‌سازد تا فی‌المثل در قیاس با رمان‌ها یا فیلم‌های تاریخی، گزارش‌های «بازی» درباره‌ی گذشته عرضه کنند. وی در سبک نوشتاری نافذ و اغلب کنایی ریش، رگاری از پرسش‌ها را درمی‌افکند: چه کسی می‌تواند تعیین کند که چه چیزی می‌تواند بهتر باشد؟ برای چه هدفی بهتر است؟ با کدام استاندها؟ به نفع چه کسی؟ خصوصاً اغلب واژه‌ی «تاریخ» توجه انتقادی وایت را برانگیخته است. اینکه تاریخ را بنویسیم یا رویدادی را در رده‌ی رویدادهای تاریخی قرار دهیم یا بگوییم باید فلان پدیده را به‌گونه‌ای تاریخی تبیین کنیم، یعنی چه؟ آنچه مورخان و عامه‌ی مردم در غرب به‌عنوان «تاریخ» در نظر می‌گیرند، چیست؟

و چیست‌اند آن دلایلی که بر اساس آن‌ها می‌توانیم این شیوه از نگرش به تاریخ را، این دیدگاه را درباره‌ی آنچه تاریخ تلقی می‌شود، بر دیدگاه‌های بدیلی ترجیح دهیم که در دیگر زمان‌ها و مکان‌ها طرح می‌شوند؟ همانند دیوید هیوم، فیلسوف اسکاتلندی، که ایمانوئل کانت در عبارت مشهوری اعلان کرد وی را از «خواب جزم‌اندیشی» بیدار کرده است، وایت پرسش‌های دشوار - نندی را درافکنده و خواب آرام آن‌هایی را که می‌پندارند تنها راه پرداختن به تاریخ، یادداشت‌برداری در بایگانی و «دست‌یافتن مستقیم به امور واقع»^۱ است، آشفتار کرده است.

عبارتی که از لاکاپرا نقل شد، نشان می‌دهد که تا اینجای کار، شماری از مورخان یا داشت‌برداران فراخوان‌های وایت به بیداری از خواب جزم‌اندیشی را شنیده یا پاسخ گفته‌اند. اما با این حال، بسیار اندک بوده‌اند کسانی که با طیب‌خاطر به این ادای وایت ادیشاه باشند. باری، هایدن وایت که بود؟ از قرار معلوم، هنگامی که لاکاپرا کتابت مثبت خود را در سال ۱۹۷۶ می‌نوشت، اندک شماری از مورخان آمریکایی، برای خواندن آثار وایت تلاش کرده بودند. آن‌ها احتمالاً با نام او به‌عنوان مدیر مرکز علوم انسانی دانشگاه وسلین^۲ یا استاد تاریخی که در وین استیت، راجستر ویسکانسین^۳، تدریس می‌کرده، آشنا بوده‌اند. اما بعید است به‌جز تعداد انگشت‌شمار مورخان، دیگران مقالات اغلب طولانی و پیچیده‌ی وایت را که در نشریات منوالفکری چون تاریخ و نظریه^۴ یا نقد ادبی^۵ منتشر می‌شد، تا آخر خوانده باشند. باید اذعان داشت که در سال ۱۹۷۶ نشریه‌ای پیشرو در ایالات متحده به استقبال پژوهش

1. facts

2. Wesleyan's Center for the Humanities

3. History and Theory

4. New Literary History

دوران ساز وایت، یعنی فراتاریخ: تخیل تاریخی در اروپای سده‌ی نوزدهم^۱ (۱۹۷۳) شتافت و آن را «شاهکاری جسورانه، نبوغ‌آمیز، و گاه برآشوبنده» نامید. [۲] اما این را هم نمی‌توان نشانه‌ای از آن تأثیری دانست که گویا لاکاپرا مترصدش بود. تنها در دهه‌ی ۱۹۸۰ بود که فراتاریخ پای در مسیر کسب شهرت و بدنامی نهاد. [۳] از این رو، گفته‌ی لاکاپرا درباره‌ی این اثر در بهترین حالت به‌مثابه‌ی نوعی تشویق دوستانه تلقی می‌شود، یا تأیید مشتاقانه‌ی برنامه‌ای که از نظر لاکاپرا، که خود خیلی زود به نظریه‌پرداز معروف آن تبدیل می‌شد. دواژ درد به رحانی بود که هنوز هم از ایمان به حقیقت و عینیت در رنج بودند. [۴]

با این حال، از آن زمان چیره‌ای بسیاری عوض شده است. امروزه به‌ندرت نیازی به نوشتن مقدمه‌ای درباره‌ی هایدن وایت احساس می‌شود. خواندن جستارهای او که در آثاری مانند «مدارهای گفتمان»^۲ (۱۹۷۸)، محتوای شکل^۳ (۱۹۸۷)، «واقع‌گرایی صناعی»^۴ (۱۹۹۱) و داستان روایت^۵ (۲۰۱۰) گرد آمده‌اند، برای دانشجویان تمامی حوزه‌های علوم انسانی الزامی است. دوست و دشمن هر دو، وایت را یکی از «خردمندان بزرگ رویکردهای «روایت‌گرا» یا «پست‌مدرن» به مطالعه‌ی تاریخ می‌دانند. هر جا که مورخان به «چرخش زبانی» در حرفه‌ی خویش ارجاع می‌دهند، اسی از وایت می‌برند. در جهان انگلیسی‌زبان از اوایل دهه‌ی ۱۹۷۰ دیدگاه‌های او برنامه‌ی پژوهشی فیلسوفان تاریخ را تحت سیطره‌ی خود داشته است. البته هر جا که وایت را

1. Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe

2. Tropics of Discourse

3. The Content of the Form

4. Figural Realism

5. The Fiction of Narrative

6. narrativist

پای می‌گذارد، یا هر جایی که متن‌هایش در کلاس به بحث گذاشته می‌شود، با بازخوردی منفی مواجه می‌شود، خصوصاً از سوی مورخانی که «حرفه‌ای خویش را در معرض تهدید زبان گفتمان و بازنمایی می‌بینند. با این همه، گرچه در دهه‌های متقدم‌تر تنها بردن نام وایت کافی بود تا مجادله‌ای شدید شود، نسل‌های جوان‌تر مورخان هرچه بیشتر «مجازها»^۱ و «پی‌رنگ‌ها»^۲ی از تاریخ را وارد کار خود کرده‌اند. این کار را پژوهشگران ادبی نیز کرده‌اند؛ همان‌ها که از وایت آموخته‌اند که چگونه با نوشتار تاریخی به مثابه‌ی نوعی گفته‌ی برخاسته‌کنند.

بدین‌سان نام وایت به‌گونه‌ی نوشتی برای اشاره به «تحلیل ادبی متون تاریخی» یا «فلسفه‌ی برایت‌گرای تاریخ» تبدیل شده است، تا حد زیادی به همان‌سان که رم‌ها در برگ گادامر، نمایانگر هرمنوتیک است و نام ژاک دریدا به نمادی برای «سازش»^۳ تبدیل می‌شود. شاید بتوان گفت که از زمان رابین جی. کالینگوود،^۴ در ربع دوم سده‌ی بیستم، هیچ فیلسوف تاریخی به اندازه‌ی وایت تأثیری چنین ژرف بر تفکر تاریخی نگذاشته است. در واقع «هیچ صاحب‌قلمی در این کشور [آمریکا] در حال حاضر» نتوانسته است بیش از او در شیوه‌ی تأمل ما درباره‌ی تاریخ، انقلابی به‌پا کند.

دستاوردهای وایت

وایت چگونه توانسته است به چنین دستاوردی نائل آید؟ به‌گفته‌ی بسیاری، کار وایت سه تمایز یا مرزگذاری متعارف را میان حوزه‌هایی که اغلب تصور می‌شود تفاوت‌های بزرگی با هم دارند، به چالش کشیده است. بگذارید در

1. tropes

2. plots

3. deconstruction

4. Robin G. Collingwood

وهله‌ی نخست آن حوزه یا فعالیتی را در نظر بگیریم که «فلسفه‌ی تاریخ» [۵] نامیده می‌شود. از سده‌ی هجدهم، فلسفه‌ی تاریخ به‌طور سنتی با مطالعه‌ی قوانین تحول تاریخی هم‌سان انگاشته شده است. یکی از نمونه‌های اولیه‌ی این گرایش، سنت آگوستین است که روند میان روز آفرینش و روز داوری را چهره‌ان جنگی مستمر میان شهر خدا و شهر انسان ترسیم کرده است. از نمونه‌های دیگر این جریان، می‌توان به هگل اشاره کرد که تاریخ را روند تدریجی خودمحقق‌سازی^۱ روح می‌دانست، یا کارل مارکس که باور داشت تاریخ در نهایت به ایجاد جامعه‌ای سوسیالیستی منتهی می‌شود. با این حال، در بیانیه‌ی سده‌ی بیستم، تقریباً همگان این گونه تفکر را به مثابه‌ی تفکری نظرورزانه و غیرعلمی طرد کردند (همچنین می‌توان افزود که به این دلیل که بسیاری از افراد رژیم‌های فاشیستی و نازیونال سوسیالیستی در اروپای دهه‌ی ۱۹۳۰ را به مثابه‌ی تصمیم از دلالت‌های سیاسی بالقوه خطرناک این دست از فلسفه‌ها^۲ به حساب قلمداد می‌کردند). [۶] ویلیام والش^۳ و برخی دیگر بر آن بودند که تنها گونه‌ی مشروع از فلسفه‌ی تاریخ، فلسفه‌ی تحلیلی تاریخ بود که برای نمونه در آخرین شماره‌های نشریه‌ی تاریخ و نظریه یافت می‌شد. این نوع فلسفه به طایفه‌ی روندهای تاریخی نمی‌پرداخت، بلکه درباره‌ی پژوهش تاریخی مطالعات می‌کرد این فلسفه سنتزهای پرزرق و برق عرضه نمی‌کرد، بلکه حاوی تأملاتی جزئی‌گرانه درباره‌ی آن چیزی بود که می‌توان به مثابه‌ی تبیین‌های معتبر تاریخی یا تأملاتی درباره‌ی معایب و محاسن نسبی برداشت‌های رقیب درباره‌ی علیت پذیرفت. [۷]

1. selfrealization

2. speculative

3. William Walsh